

TIPUS DE TEMPS A L'EMPORDA

Per ALBERT COMPTE FREIXANET

NOTA: Els gràfics del present article han estat dibuixats pel Sr. Joan Ribera; a qui, des d'aquestes pàgines, donem cordials mercès.

EL TEMPS I EL CLIMA

Tots tenim una noció clara de lo que és el temps. Diem, per exemple, que aquest hivern 1969-1970 s'ha avançat, amb un novembre i desembre de dies crus, tramontanes fredes i violentíssimes i neu a les Salines o Puig Neulós; després, pels volts de Reis, el temps ha canviat i els aires atlàntics ens han fet fruir d'uns deliciosos dies hivernals. L'any passat, en canvi, els dies prenadalencs i nadalencs es caracteritzaren per llurs temperatures suaus i cel clar i lluminós, mentre després d'aquella festa, la "tramontana" ens portà una tongada de temps fred, ja d'autèntic hivern.

El TEMPS seria doncs, un estat pasatger de l'atmòsfera en un lloc determinat, en aquest cas el nostre Empordà, que pot durar alguns dies i ésser substituït per un altre estat o situació diferent.

Al parlar de l'atmòsfera fem referència sobre tot a tres menes de dades: la *temperatura*, la *pressió atmosfèrica* i la *humitat*, cada una de les quals es pot descomposar en altres; així la humitat, en humitat absoluta o relativa, nubositat, precipitacions, etc.

El temps varia constantment: el temps d'avui és diferent del de fa quinze dies. De la mateixa manera, el Nadal d'aquest any ha estat diferent del de l'any passat, i no parlem del de 1962-63, l'hivern de les tres nevades. No obstant, malgrat aquests canvis continuats, cada any es succeeixen estats semblants: és lo que en diem TIPUS DE TEMPS. Aquests estats atmosfèrics, que solen reproduir-se la major part dels anys —com exemple més típic, el popular i conegut "estiuet de Sant Martí"— poden avançar-se o retrassar-se, poden durar més o menys dies i encara, algú any excepcional, arribar a desaparèixer.

No hem de confondre el temps amb el CLIMA. Aquest darrer es definia abans com l'*estat mitjà* dels fenòmens atmosfèrics en un lloc determinat; avui, amb més exactitut, es considera com la successió habitual dels tipus de temps en el transcurs de l'any. Fixem-nos bé: tipus corrents de temps, eliminant per tant, aquells excepcionals, que no solen donar-se sinó de tant en tant, posem per cas, l'hivern del 1956 —que la gent ja sol dominar com el "de

la fred”— o el ja citat del 1962-63, que seria “el de la neu”. Fent una transposició d'aquests termes al camp de l'economia, podríem dir que el concepte de clima equivaldria al de “estructura” mentre el de temps, tindria el seu equivalent en el de “cojuntura”.

Afegirem, per completar el quadre de la nostra meteorologia empordanesa, que si be els diferents tipus de temps, així com el clima, són els mateixos per tota la nostra comarca, es troben petites variants locals segons la situació i exposició de cada terme o raconada: lo que en diem els *microclimes*. No és el mateix, per exemple, passar una tarda de tramontana hivernal al coll de Portús o caminant tranquil·lament pel passeig de mar, a Roses.

ELS DETERMINANTS DEL TEMPS EMPORDANES

El temps de l'Empordà no és més que una variant regional, una parcel·la d'aquesta gran zona climàtica que és Europa Occidental en sentit ampli.

Aquesta zona es troba afectada per quatre grans masses d'aire, cada una de les quals té unes característiques pròpies en quant a temperatura, pressió i humitat: (fig. 1).

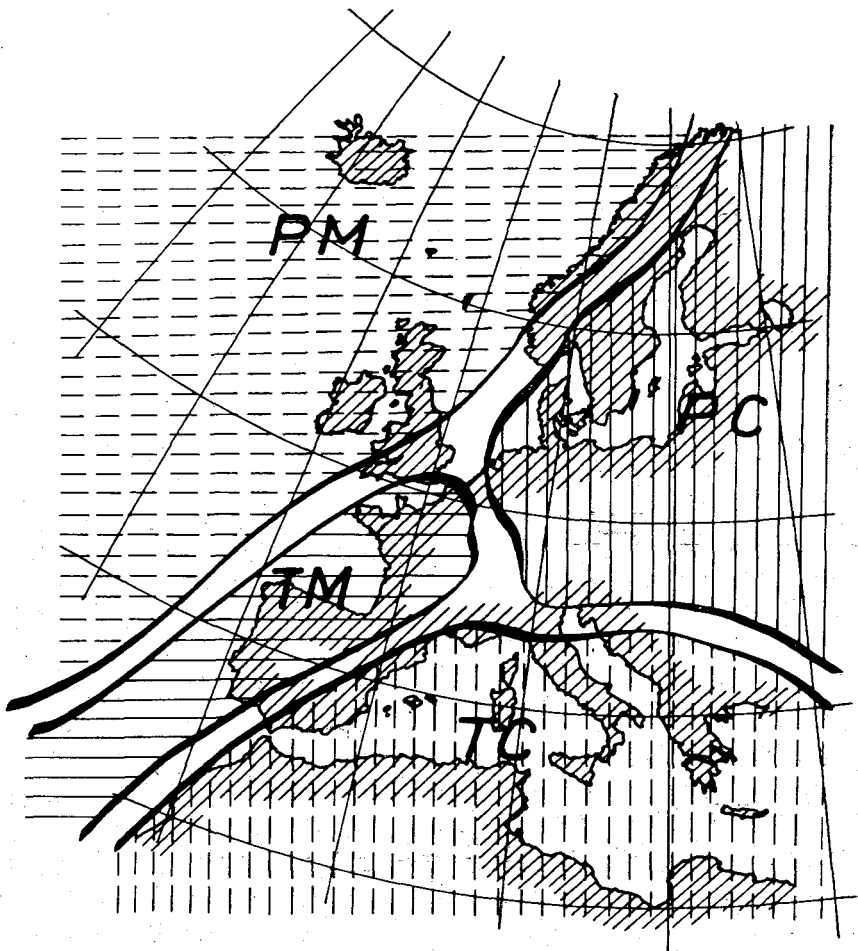
a) Una és l'*aire polar marítim*, que té el seu centre entre les illes Britàniques i Islandia; es tracta d'una massa d'aire humit i de baixa pressió, l'irrupció del qual dona lloc a períodes de pluja.

b) L'*aire polar continental*, estès per la porció nord del continent euroasiàtic, massa freda i generalment d'altres pressions. Quant arriba a les nostres terres produeix les típiques onades de fred.

c) L'*aire tropical marítim*, anomenat correntment “anticicló de les Açores”, amb altres pressions, temperatures templades i humitat, si bé a l'arribar a les nostres terres ha perdut bona part d'aquest darrer tret. La seva aparició sol ésser senyal de bon temps.

d) Finalment, l'*aire tropical continental*, en el nord d'Àfrica i, per tant, sec i càlid, però que a l'avançar pel Mediterrani es carrega d'humitat.

De les quatre masses d'aire les que més ens afecten són, sens dubte, la primera i la tercera, és a dir, l'aire polar marítim i l'aire tropical marítim o “anticicló de les Açores”. Les altres dos sols ens arriben de manera circumstantial.

(Fig. 1)

Masses d'aire que determinen el temps d'Europa Occidental i, per tant, de l'Empordà.— PM = massa polar marítima; PC = massa polar continental; TM = massa tropical marítima i TC = massa tropical continental.

Els límits d'aquestes masses d'aire són els anomenats *fronts*, que solen mesurar alguns kilòmetres i formen com una faixa, a través de la qual es passa bruscament d'unes condicions atmosfèriques a altres. Aquests fronts no estan fixes sino que avancen o retrocedeixen i en ells l'aire es troba agitat per moviments en forma de torb, que són lo que en diem "ciclons" o, més correntment "bo-

rrasques". Tots hem llegit en el periòdic, escoltat per la ràdio o vist a la televisió els moviments d'aquestes "borrasques" i els canvis de temps que originen; es tracta de fets que, gràcies a aquests mitjans moderns de difusió, han entrat a formar part de les converses de cada dia. Per tota l'Europa Occidental, i per tant també per la nostra comarca, el front polar sorgeix com una gran fàbrica de borrasques que, formades a l'Atlàntic, sobre tot en les estacions intermitges, solen desplaçar-se de l'Oest cap a l'Est, promovent els corresponents canvis de temps.

TRETS GENERALS DEL TEMPS EMPORDANES

La primera observació que cal fer sobre el temps empordanès es que, degut a la especial situació de la nostra comarca a l'extrem norest de la Península Ibèrica, en un lloc de pas vers les terres del Rosselló-Llanguedoc, amb les quals es troba amplament comunicada, els seus tipus de temps es troben regits tant o més pels mecanismes atmosfèrics que actuen en el sur de França que pels que dirigeixen les situacions meteorològiques a la citada Península. Dit d'una altra manera: el nostre temps es més semblant al del Llanguedoc — i no diguem al del Rosselló— que al del reste d'Espanya.

D'aquí que per nosaltres tingui especial interès el butlletí meteorològic francès, doncs l'espanyol, elaborat des del centre de la Península o bé omiteix la nostra meteorologia o, es limita a generalitats poc precises. Així per anunciar tramontana, quan es tracte d'un senzill "aire de tramontana" o, al revés, bufar aquell vent sense previ avis oficial. Fet, per altra part, molt disculpable si tenim en consideració la nostre posició marginal. Poques vegades m'he donat compte d'aquesta íntima relació climàtica entre l'Empordà, el Rosselló i el Baix Llanguedoc com durant un viatge en cotxe cap a les terres del Roine una primavera de fa pocs anys: des de la sortida de Figueres a l'arribada a Avinyó el vent no ens va deixar ni un moment i de la tramontana varem passar al "mistral" sense solució de continuïtat. El vent, en aquella circumstància, fou com el lligam geogràfic més manifest que uní totes aquestes terres que vorejen el golf de Lió.

En general el ritme del temps empordanès ve senyalat per l'avanç o el retrocés del front polar que, com sabem, separa l'aire

polar de l'aire tropical ("anticicló de les Açores"). Seguint l'alternància de les estacions o tongades, el front polar a l'estiu es retira vers el nord, pels volts del paral·lel 60° (Recordem que Espanya es troba entre els 36° i els 43° de latitud nord aproximadament), deixant que l'aire tropical domini les nostres terres. La Península Ibèrica, llavors, actua com un petit nucli més o menys estable de baixes pressions que atrau vers el centre l'aire marítim de les costes, produint-se les marinades o brises i les tempestats locals d'origen convectiu conegudes amb el nom de "gropades", fenòmens atmosfèrics abdos que solen dominar el temps estival.

A l'hivern el front polar avança vers el sud, travessant la nostra Península, que resta com un centre independent d'altres pressions: son els dies de sol i nits estrellades, però amb baixes temperatures, que donen lloc a les gelades nocturnes, freqüents de gener a març. A vegades, dins aquesta situació típica es produeix una invasió d'aire polar continental que, després d'atravessar els Pirineus, s'estén per la Península, generalment al llarg de les costes mediterrànies, originant les temudes "onades de fred".

Mentre l'estiu i l'hivern, una vegada establerts, solen aparèixer com èpoques de relativa estabilitat atmosfèrica, les estacions intermitjes, que venen determinades per el pas del front polar, son, per el contrari, temporades de gran variabilitat. El front polar, en el seu avanç o retrocés, cobreix la nostra comarca; es el moment de la formació de nombroses borrasques que, procedents de l'Atlàntic, es dirigeixen vers el Mediterrà. Unes passen per el sud de França i la vall de l'Ebre i, en general acaben amb tramontana. Altres circulen a través de l'estret de Gibraltar i solen transformar-se en els "llevants". La tardor i la primavera, doncs, es troben dirigides per aquests dos tipus de temps —"tramontanes" i "llevants"— alternant amb altres de bonança —els típics "estiuets": estiuet de San Miquel, estiuet de Sant Martí, etc.— cosa que fa aquestes tongades en gran manera variables. Veiem-ho amb més detall.

TRAMONTANES, LLEVANTS I ESTIUETS

a) Suposem com a coneguda la teoria de Fontseré sobre l'origen de la tramontana: una corrent d'aire que es dirigeix des d'un nucli d'altres pressions situat a l'Atlàntic —generalment en el golf

de Biscaia— vers un altre de baixes pressions, en el Mediterrà Occidental —entre les Balears i Còrcega—. Aquesta corrent, a causa dels Pirineus, és bifurca en dues: una que corre pel sud de França i a través de la planúria del Llanguedoc ve a desembocar a les terres del Rosselló i Empordà; es la “tramontana”. Una altra, seguint la llargària de la Depressió de l'Ebre dóna lloc al “mestral” del golf de Sant Jordi, a les terres del delta.

La tramontana, com sabem, es el tret més típic del nostre clima, de tal manera que els seus límits en terres hispanes s'han volgut identificar amb els de l'Empordà, identificació força difícil doncs si ja es problemàtic senyalar fronteres topogràfiques molt més ho serà fixar les d'un vent.

Deixem les seves característiques, que es troben descrites, entre altres en la meua obra “El Alto Ampurdán” (1) i anem ara a fer ressaltar el seu paper com a determinant d'un tipus de temps, molt freqüent a l'Empordà, l'importància del qual es comprendrà tinguent en compte que durant l'any aquell vent bufa durant un promig d'uns 80 dies, si incloïm els de tramontana pròpiament dita i els “d'aire de tramontana”. (Fig. 2).

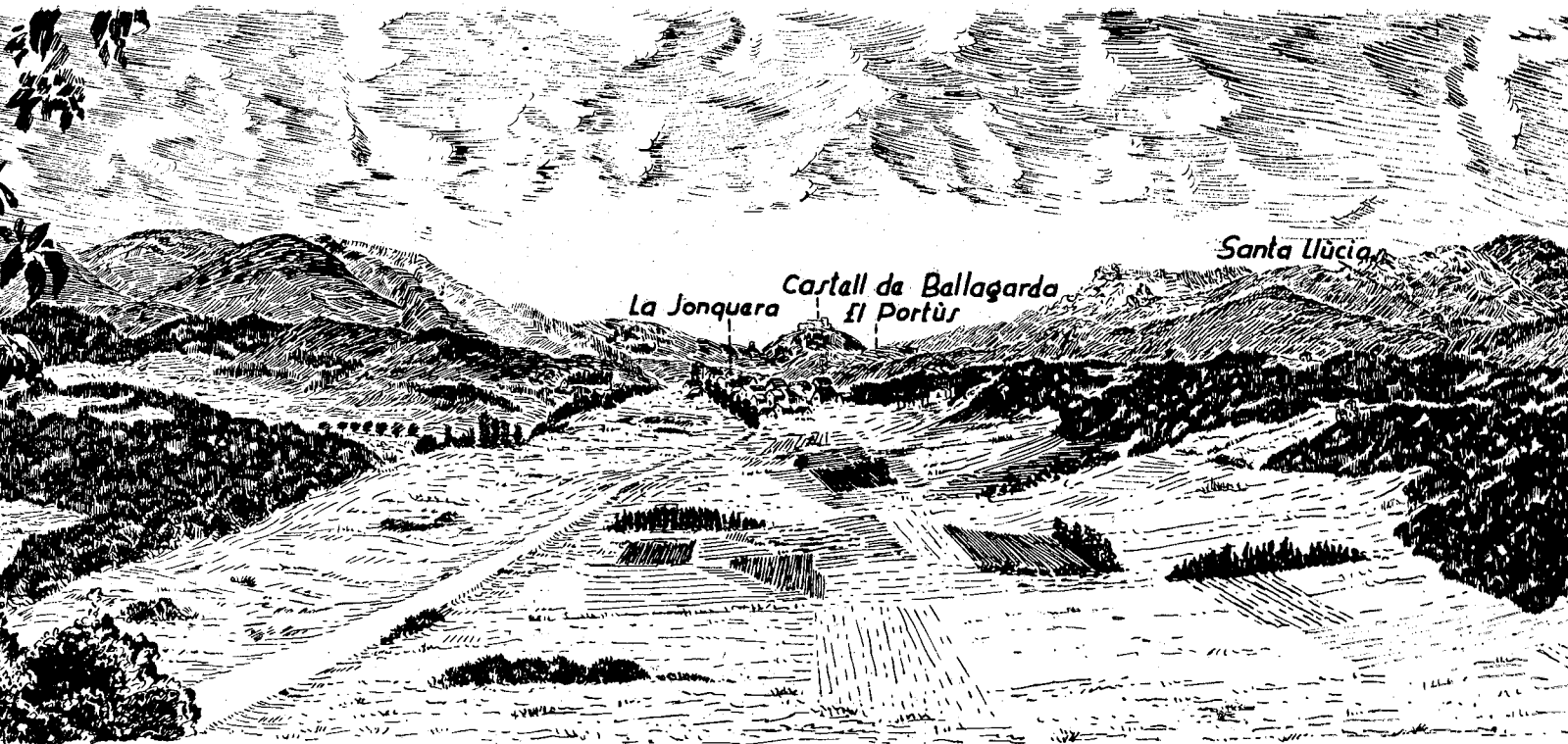
La tramontana es presenta gairebé després del pas d'una borrasca procedent de l'Atlàntic i que tot sovint origina pluges. Aquestes borrasques van a situar-se en el Mediterrani Occidental i quant coincideixen amb àrees d'altres pressions en el golf de Biscaia ofereixen les condicions adequades per la formació del nostre vent. El procés o seqüència, mitjançant el qual es passa d'un tipus de temps a l'altre, i que sol durar tres o quatre dies, es pot esquematitzar de la següent manera: (v. mapes).

1) Borrasca en la zona del golf de Biscaia, que es dirigeix de Oest a Est.

2) Pas de la borrasca per l'Empordà, amb el consegüent descens baromètric i el signuici de núvols i generalment també pluges.

3) Establiment del nucli depressionari en el Mediterrani Occidental on pot estancar-se uns dies; si, al mateix temps, es fixa una

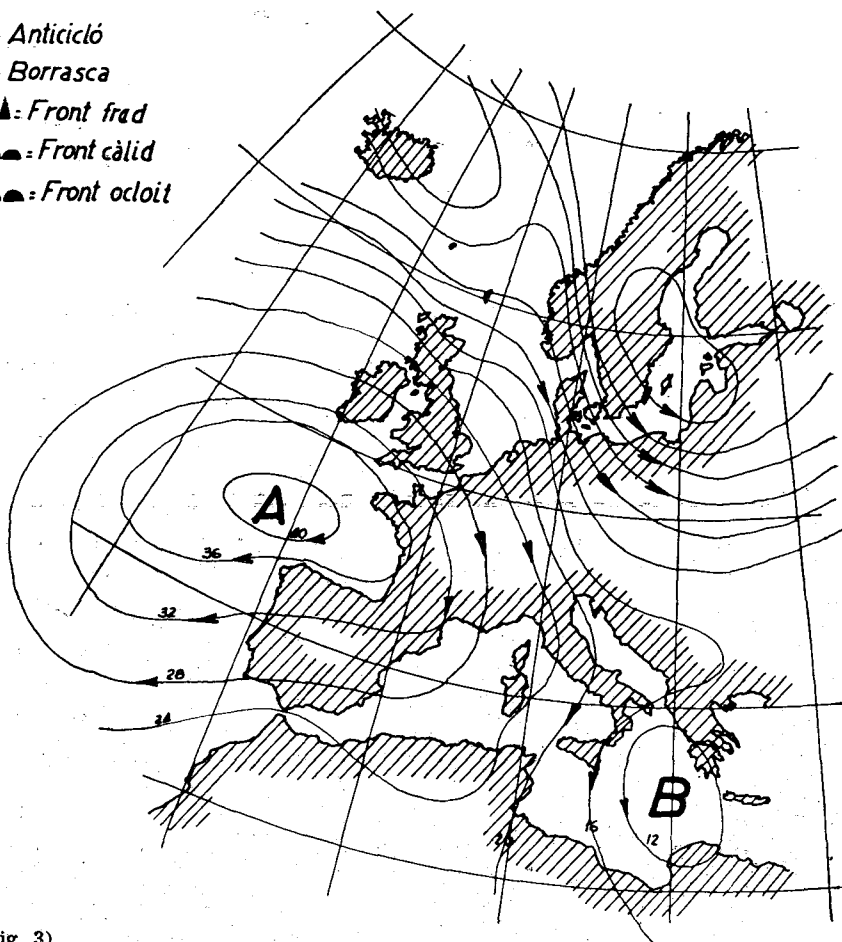
(1) Compte, A.: “El Alto Ampurdán”, Rev. “Pirineos” número 67-74. Zaragoza 1963-64.

(Fig. 2)

L'“ull del Pertús”.— Després d'una tongada de pluges, l'aparició de la tramuntana, que hi posa fi, ve senyalada per la formació d'un forat o “úll”, d'exceptional claretat, al coll del Pertús i que forma contrast amb la resta del cel, encara ben cobert de núvols.

- A: Anticicló
- B: Borrasca
- ▲▲: Front fred
- : Front càlid
- ▲▲▲: Front ocloit

(Fig. 3)

Situació típica de tramuntana.— Una zona d'altres pressions al Cantàbric i una zona de baixes pressions al Mediterrani, canalitzen un corrent d'aire que, al travessar els passos dels Pirineus Orientals, dona lloc a la tramuntana.

Mapa corresponent al 18 de març de 1967.

àrea d'altres pressions en el Cantàbric, sorgeix la tramontana. (fig. 3).

El tipus de temps iniciat amb el primer bufet de la tramontana pot ésser provisional i quedar substituït, al cap d'un o dos dies, per un altre període depressionari; però moltes vegades obre una llarga etapa d'estabilitat atmosfèrica, com exemple límit del qual podem

senyalar el període de més d'un mes corresponent a part de l'abril i maig de 1960, en que la tramontana dominà de manera gairebé ininterrompuda.

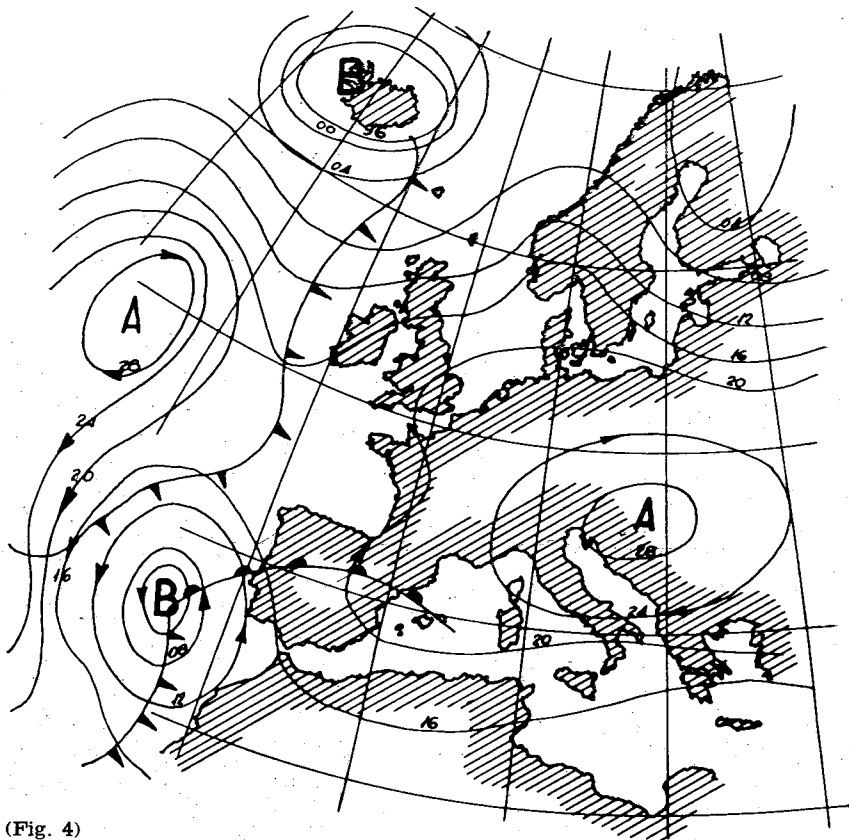
Aquests tipus de temps son propis sobre tot de les estacions intermitges, tardor i primavera; però per allargament de la primera i avanç de la segona, poden afectar també part de l'hivern, si bé les tramontanes hivernals tenen a vegades un altre origen. A l'estiu, en canvi, la tramontana es poc freqüent i quant bufa ho fa sense empenya i dura poc.

b) Així com la tramontana es un tret meteorològic d'àmbit reduït, doncs en sentit propi es dona gairebé només a l'Empordà i al Rosselló, existeix en la nostra comarca un altre tipus de temps, els "llevants", l'àrea dels quals es molt més extensa, doncs afecten a bona part de les terres costeres hispàniques.

Els "llevants" solen iniciar-se per l'aparició d'una borrasca en el golf de Càdiç (fig. 4). que, a través de l'estret de Gibraltar, es dirigeix vers l'Itàlia. (fig. 5). El baròmetre baixa i els vents bufen del E. o del ENE., agitant les aigües del Mediterrani i empenyent barreres de núvols baixos i foscos que, en ràpida marxa, avancen vers la costa, desfent-se en fortes pluges. La importància dels "llevants" depèn de la posició que té el centre de pressió mínima; a la mar, els temporals més forts-es produeixen quant el citat centre es troba en la zona compresa entre Oran, Alger i les Balears; en canvi aquí, a la nostra costa, les pluges més copioses cauen quan la mínima es situa més amunt en latitud; si es desplaça cap a l'Est, o vers Africa afecta poc a la nostra comarca (2).

La intensitat i la llarga durada d'aquestes pluges originen tot sovint sobtades revingudes en els rius empordanesos Muga, Fluvià i Ter: els "aiguats". Abans de l'endegament del llit d'aquests rius, els "aiguats", cada vegada que es produïen, no deixaven de trencar un terraplé o altre, inundant els camps veïns i emportant-se'n la capa de terra superficial. En el record de molta gent estaran encara l'aiguat del 1940 i, més recents, els de la tardor del 1965 que, a Castelló d'Empúries, arribà a trencar el sòlid terraplé del "Pla de Roses" construït per la Confederació Hidrogràfica.

(2) E. Fontseré: "Los "llevants" de la costa catalana". Serv. Meteorológico de Cataluña. Notas de Estudio n.º 41. Barcelona-1929.

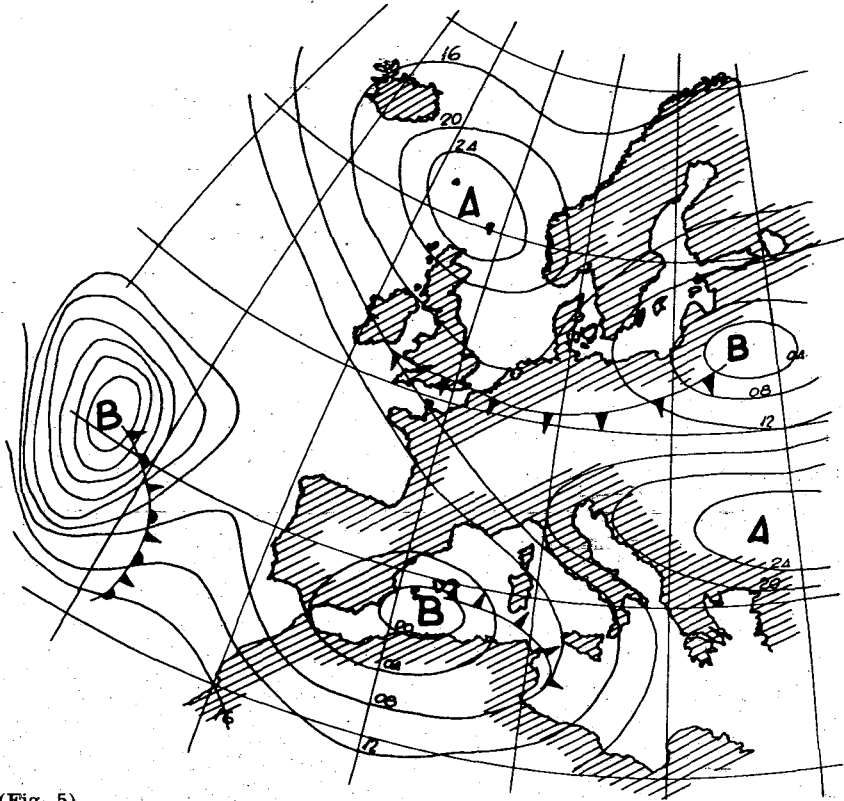
(Fig. 4)

Llevantada.— Començament d'una situació típica de Llevant: borrasca a punt de passar per l'estret de Gibraltar i entrar al Mediterrani.

Mapa corresponent al dia 14 d'Octubre de 1965.

Segueix després un curt període de temps gris, amb cel brut durant un o dos dies, per donar pas a una etapa d'estabilitat o, amb menys freqüència, a una tongada de tramontana. Aquesta darrera però, no sol ésser corrent després dels "llevants".

No sempre els "llevants" són deguts a borrasques que penetren per l'estret de Gibraltar. A vegades la causa s'ha de buscar en la formació de nuclis depressionaris entre el Sud d'Itàlia i el nord d'Àfrica que, seguint una trajectòria contrària als llevants normals, deriven cap al sud-est de la Península Ibèrica, on generen tots els fenòmens propis d'aquells: vents del primer quadrant ("llevants" i

(Fig. 5)

Llevantada.— El temporal de llevant es troba al seu ple, amb pluges intenses i vents del S.E. i de E.

Mapa corresponent al dia 29 de Novembre de 1968.

“gargals”), cel cobert, pluges intenses i seguides... D'aquesta mena ha estat el que s'escolà durant la Setmana Santa d'aquest any del 1969 i que causà greus inundacions, amb carreteres tallades al tràfic, interrupció de serveis telefònics, etc. En aquest cas la massa d'aire polar que entrà pel Mediterrani Occidental la setmana anterior, al retirar-se va deixar un nucli d'aire fred i inestable que acabà transformant-se en un sistema depressionari; al situar-se dit sistema —per altra part no molt profund, doncs el baròmetre amb prou feines és mogué de 760 mm. — al sudest de la nostra Península i després al centre, explica la “llevantada” soferta.

Aquestes perturbacions costen d'esborrar, doncs solen desfer-se "un situ", d'en mica en mica, allargant el temps plujós alguns dies, si bé d'intensitat decreixent.

Els llevants, més encara que la tramuntana, són propis de les estacions intermitges i no deixen de produir-se cap anyada si bé llur intensitat i, per tant, llurs efectes catastròfics, són desiguals. Poden donar-se ja en el mes de setembre, però sobre tot es presenten en els mesos d'octubre i novembre. Es precisament durant aquests mesos tardorals quan tenen lloc els "aiguats" més forts i de conseqüències més agres.

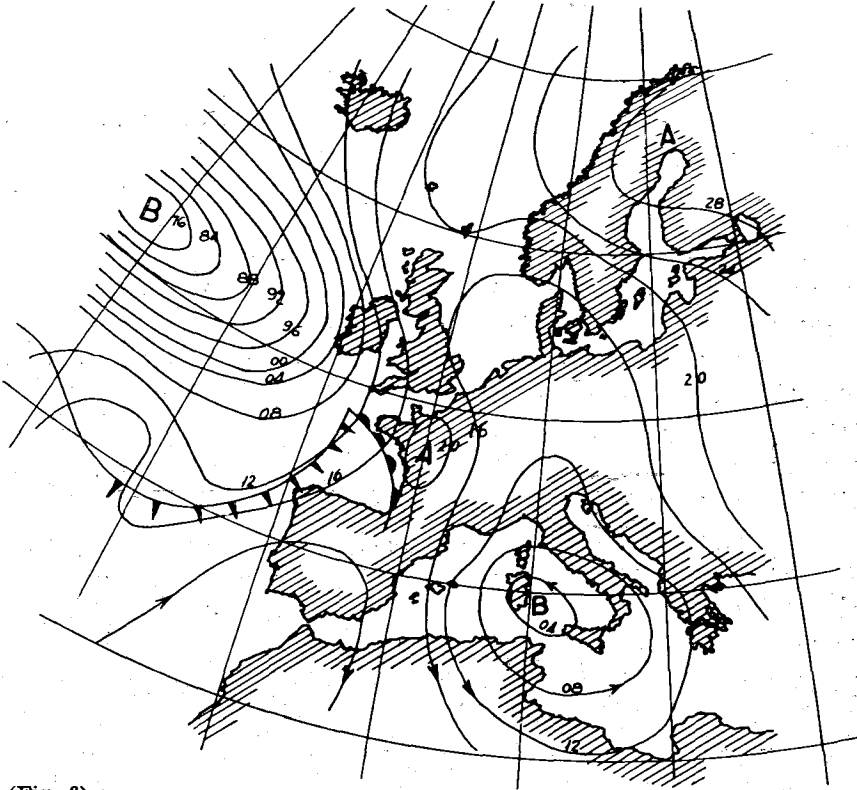
Aquest tipus de temps torna a presentar-se a la primavera, però ja amb menys intensitat; els períodes de pluja primaverals solen ésser de durada més curta que els tardorals i la quantitat d'aigua caiguda més minsa. Al mateix temps, els aiguats, quant es produeixen no presenten les proporcions catastròfiques dels tardorals.

c) Entre aquests períodes de mal temps propis de les estacions intermitges, que són els "llevants" i els temporals de tramuntana, s'intercalen tot sovint parèntesis de bon temps, deguts generalment a l'aparició d'aires anticiclònals que cobreixen tota la Península, des de l'Atlàntic al Mediterrà. Aquests parèntesis són, en general, de caràcter esporàdic i irregular.

Però altres vegades es tracta de períodes ben establerts, les dates d'aparició dels quals, dia més ençà o més enllà, segueixen cada any una certa regularitat. En el nostre país els dos més populars són "l'estiu de Sant Miquel", a fins de setembre, i "l'estiu de Sant Martí", de principis de novembre.

L'estiu de Sant Miquel es presenta després del primer temporal o borrasca de la tardor. A finals d'estiu, al retirar-se el front polar vers el nord i passar per la nostra Península origina un curt període de mal temps, generalment amb plujes, que acaba amb el citat "estiu", el nom del qual prové del fet d'escaure's pels volts de Sant Miquel Arcàngel (29 de setembre).

L'estiu de Sant Martí arriba després d'una altra etapa de mal temps, més intensa i de més durada que la de setembre, que ens porta ja els primers freds. Aquest estiu interrompeix momentàniament dita situació meteorològica i ens ofrena unes plàcides diades que són com el comiat definitiu del bon temps, que les curtes hores solars no permeten aprofitar com caldria. (fig. 6)

(Fig. 6)

Situació d'estiuet de Sant Martí.— Després d'uns dies de pluja un petit anticicló situat entre França i la península Ibèrica, dona lloc a un període de bon temps: del 9 al 14 de novembre de 1968.

La primavera és menys tranquil·la que la tardor; el temps s'escorre amb més irregularitat i l'atmosfera és insegura. Per això és més difícil fixar uns períodes més o menys llargs, semblants als "estiuets" tardorals.

DOS SUBTIPUS DE TEMPS EMPORDANES:

L'EMPORDA DE LA TRAMUNTANA I L'EMPORDA DEL GARBI

Les condicions generals descrites en els apartats anteriors sofreixen algunes modificacions locals degudes a la situació. Tinguem en compte que el nostre Empordà no és una comarca petita.

—els seus 2.000 Km.² la converteixen en la més extensa de la Catalunya litoral—; no oblidem tampoc la seva disposició allargada des de la frontera francesa a la costa de la Selva i, fet de major influència, la inflexió marcada pel cap de Begur. Per fi, aquest contrast topogràfic entre plana i muntanya, especialment a l'Alt Empordà, on en pocs kilòmetres pujem del nivell del mar als 2.700 metres del nevat Canigó.

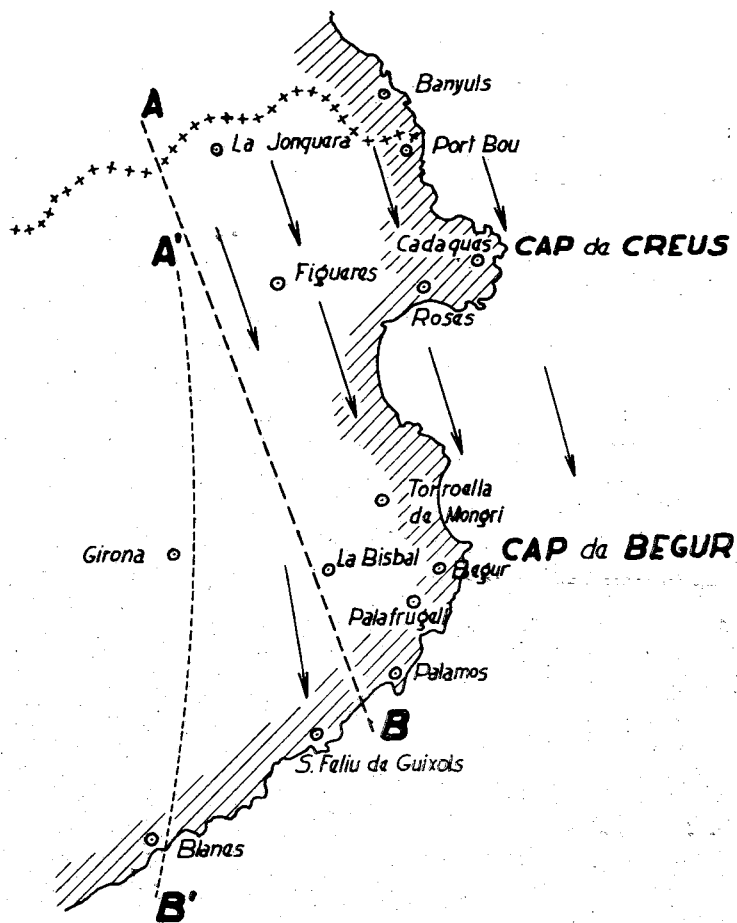
Podem doncs establir una primera divisòria entre les planes de l'Alt Empordà i del Petit Empordà, per una part, i les terres costeres de Palamós i sobre tot de Sant Feliu de Guixols, per altra, si bé la inclosió d'aquest darrer dins els límits de la nostra comarca és discutible i no solsament des del punt de vista climàtic, sinó sobre tot per les seves característiques geològico-topogràfiques i humanoeconòmiques. Sobre dita inclosió publicarem unes notes en els "ANALES" corresponents als anys 1964-65 (3)

El límit entre aquests dos dominis meteorològics seria aproximadament el cap de Begur i mentre les terres situades al nord tindrien com a tret més destacat la tramuntana i els tipus de temps engendrats per aquest vent, les terres del sud serien dominades per el garbí. (fig. 7). Aquesta divisòria ha estat ja senyalada per l'escriptor Josep Plà, tant bon coneixedor del nostre país, i darrerament per Yvette Barbaza (4).

No es tracta, com es comprèn, d'un límit precís, amb tipus de temps ben individualitzats a cada banda, sinó més aviat de certs matissos que es manifesten per una major suavitat en el sector sud, on les ramalades de la tramuntana, que a Peralada, per exemple, poden arribar a trencar les varetes de l'anemòmetre, arriben atenuades. Es més, la tramuntana fluixa, al sud de Palamós, ja no es sol notar. Patxot, que fa anys dirigí a Sant Feliu un famós observatori meteorològic, fa aquesta observació: "Encara que sigui un fet freqüent —diu— és sempre un espectacle curiós veure el nostre horitzó marí disputat per dos vents contraris, de tal manera que tots els vaixells arriben amb vent de popa, tant si venen de llevant

(3) Compte, A.: "El Ampurdán, el Alto Ampurdán y sus límites", en "Anales del Instituto de Estudios Ampurdaneses", Figueras, 1964-65, pags. 163-165.

(4) Barbaza, Yvette: "Le paysage humain de la Costa Brava", Paris, A. Colin 1966, pags. 43-44.

(Fig. 7)

L'Empordà de la tramuntana i l'Empordà del garbí. (s. mapa de E. Fontseré).— Segons Fontseré, el cap de Begur senyala sovint el lloc de contacte entre la tramuntana i els altres vents. El màxim de fúria de la tramuntana, en el mar, és la zona del cap de Creus. A-B = límit corrent de la tramuntana; A'-B' = límit eventual.

com si ho fan de garbí... Això succeeix sobre tot a la primavera durant la qual poden produir-se en un sol dia diferents alternances de garbí i de tramuntana, sense que cap dels dos arribi a imposar-se de manera definitiva”.

EL CURS DE L'ANY

Explicades les grans línies del mecanisme del temps empordanès, així com els fenòmens més típics, veiem ara el seu desplegament en el transcurs de l'any.

Com hem senyalat al començament, el temps varia d'un any a l'altre; però solen donar-se per cada període uns determinats tipus que, a través de diferents anys no deixen de repetir-se; queden apart aquells fets excepcionals que sols es reproduiran al cap de molts anys, i encara d'altres que podem calificar com de semiseculars o seculars.

Començarem l'any per la tardor que, de manera especial al camp —àmbit més en contacte amb la natura— representa realment la fi d'un cicle —la collita— i l'inici d'un altre— la sembra.

1.— LA PLACIDA TARDOR

La tardor, al nostre Empordà, pot iniciar-se com un calmós fi d'estiu durant el qual el bon temps es perllonga fins bona part de l'octubre, com succeí l'any 1967. Però pot també entrar a salts, amb avanços i reculades deguts a la irrupció de les primeres borrasques atlàntiques que, partint en dos l'anticicló de les Açores, originen el típic temporal de les veremes, l'anomenat "renta bótes", seguit tot sovint de les primeres tramuntanes fortes, després de la llarga pausa estival. Com a cas extrem d'aquest capriciosos alts i baixos del nostre clima tenim el setembre de 1931, a mitjans del qual l'observatori del Camp Agrícola Escolar de Peralada anota neu al Canigó junt amb mínimes termomètriques de 8°. Sense arribar a aquests extrems, gairebé mai sol faltar el primer temporal de la tardor que, al llevant català, és el que infla les rieres i trenca, en un lloc o altre, la via de tren de la Marina.

A vegades aquest mal temps s'allarga; però freqüentment dura poc i va seguit per un mes de setembre esplèndid, com el de l'any 1964, que culmina en "l'estiuet" de Sant Miquel (29 de setembre), ja descrit.

Al mes d'OCTUBRE la retirada de l'anticicló de les Açores vers el sud s'accentúa i deixa al descobert la Península Ibèrica, que es converteix en lloc de passada per les borrasques procedents de l'oest.

Aquests cops de mal temps, propis, per altra part de tota la tardor, tenen un origen i unes característiques diferents, agrupant-se en tres tipus:

a) Borrascues atlàntiques que travessen la porció septentrional de la Península i van seguides de tramuntana. Es una situació atmosfèrica molt típica en la nostra comarca i ja exposada en els capítols anteriors. La conseqüència es un període de plujes, no molt intenses, a les que posa fi la irrupció de la tramuntana, tot plegat sense que el devallament de les temperatures sigui notable.

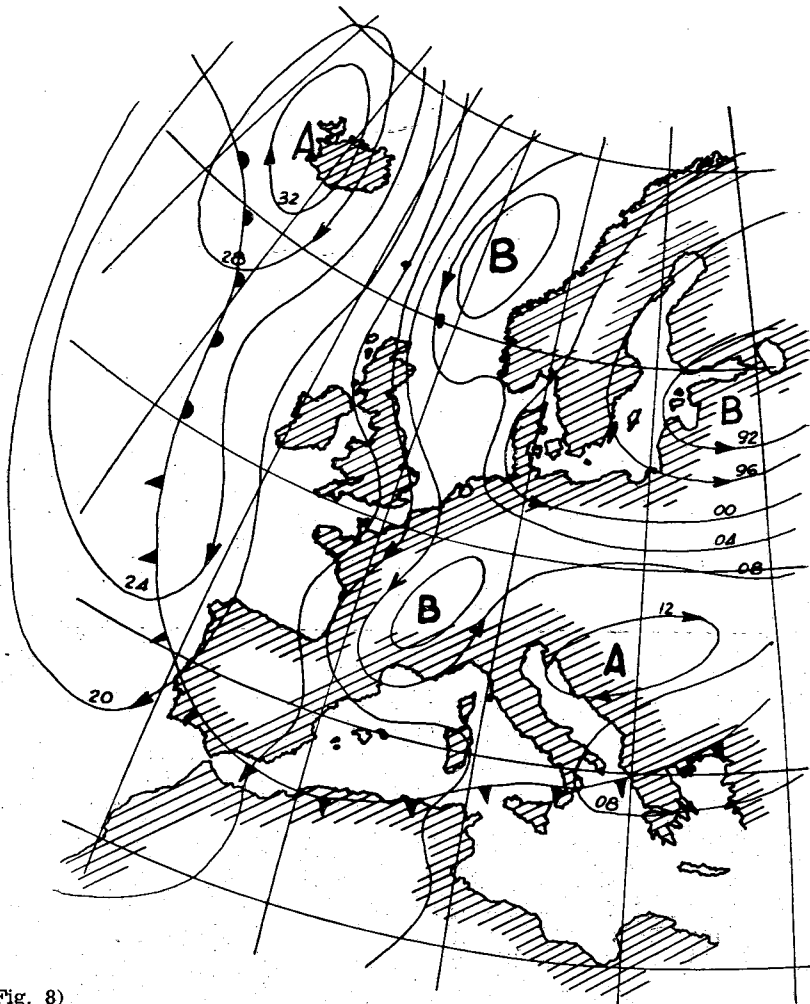
b) Altres vegades la trajectòria de la borrasca és més meridional, entrant per l'estret de Gibraltar, amb vents del SE. o de l'E., que poden girar a l'ENE.: són els "llevants", també ja explicats, que aporten fortes plujes i són causa de catastròfiques avingudes o "aiguats".

c) Finalment l'aire atlàntic pot desviar-se vers el nord i soldar-se amb el de la Península Escandinava, canalitzant cap a la nostra comarca corrents polars que rebaixen bruscament les temperatures, originant tot sovint les primeres nevades.

No obstant, aquests cops de mal temps que acostumen a incloure tota l'Europa Occidental, poden arribar molt atenuats a l'Empordà desplegant-se llavors unes esplèndides tongades tardorals, la suavitat de quines temperatures sols es veu aminorada per la poca duració de les hores de sol.

El mes de NOVENBRE aporta pocs canvis al temps empordanès, que avança gradualment, sense sobtats sobressalts, vers el proper hivern. Els darrers dies d'octubre i primers de novembre, que coincideixen amb les fires de Girona, rarament s'escolen sense plujes i van seguits d'un curt parèntesi que sembla ésser el comiat del bon temps: és el citat "estiuet de Sant Martí", aprofitat per les darreres festes majors de l'any, entre les que sobresurten les fires de Perpinyà. Aquesta coneguda situació meteorològica, pròpia, per altra part de gairebé tota la Península Ibèrica, és deguda a l'establiment damunt d'ella de l'anticicló de les Açores, soldat i clos de nou després del pas de la borrasca.

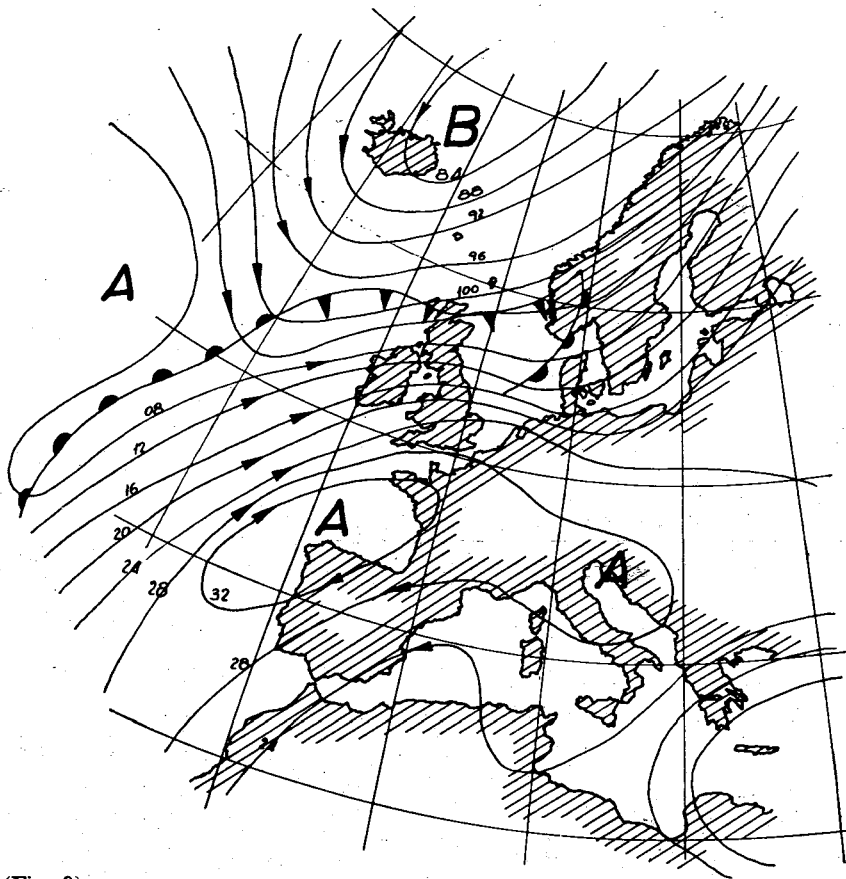
El restant del mes és desigual, alternant períodes de bon temps amb altres de destemplança. En general de dia, mentre fa sol, s'està bé, però a les nits i als matins les temperatures es contrauen; el grau d'humitat és elevat i es formen boires a les planes baixes, si bé de poca durada.

(Fig. 8)

Situació de mal temps a la tardor.— Entrada d'aire polar procedent de la península Escandinava. Dia 8 de desembre de 1967, el Canigó és ben nevât; neu també al Puig Neulós; temperatures de 0°; tramontana.

Aquesta situació segueix durant el mes de DESEMBRE, però amb brandades que ens introdueixen cada vegada més profundament vers l'hivern. Es tracta d'onades de fred degudes a la irrupció d'aire procedent del nord d'Europa, generalment de la península Escandinava i quines conseqüències immediates són el descens de la temperatura pels volts de 0°, amb les corresponents primeres gelades matinals i les primeres taques de neu en les veïnes muntanyes de les Salines, de Maçanet i Puig Neulós: tal fou, per exem-

(Fig. 9)

Situació de bon temps de Nadal.— L'anticicló de les Açores estès des de l'Atlàntic al nord d'Itàlia dona lloc a una tongada de dies esplèndids, des del 14 al 27 de desembre de 1966, sols interromputs per un o dos dies de tramuntana. Altes pressions: 770 mm. i penell senyalant el N.

Mapa corresponent al 27 de desembre de 1966.

ple, la situació de principis de desembre del 1967. (fig. 8). Després l'entrada de l'anticicló de las Açores, que talla l'arribada d'aïres polars, ens ofereix un període de bon temps, generalment el darrer abans d'entrar de manera definitiva a l'hivern. Tots tenim en la memòria els dies de Nadal de cel clar i tranquil, sol rutilant, encara que de poca força calorífica, i, si no bufa la tramuntana, temperatures agradables. (fig. 9)

2.— L'HIVERN: UN FRED SUPORTABLE (EXCEPTE DINS LES CASES)

A les nostres terres el verdader hivern comença generalment amb l'any, en el mes de gener; segons la dita popular, en la setmana dels "tres barbuts" (festa de Sant Antoni del "cortals", un dels sants amb barba). Com als restants països mediterranis, es tracta d'un hivern de curta durada i temperatures moderades; no tant, de totes maneres, com al Llevant espanyol o al sud d'Itàlia, degut a la nostra situació en latituds més elevades i la nostra posició al peu dels Pirineus i en la trajectòria dels freds vents del nord, les tramuntanes.

Analitzem els diferent tipus de temps hivernals:

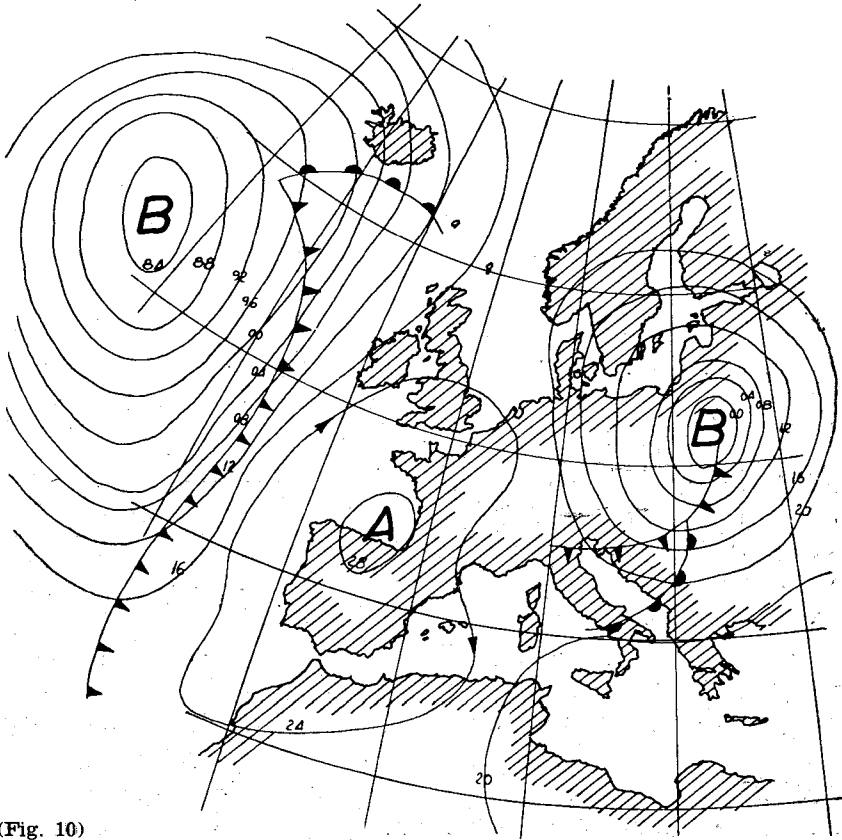
a) La situació més freqüent és el domini de l'anticicló de les Açores, que cobreix des de l'Atlàntic, tota la Península Ibèrica i impedeix l'arribada dels aires freds polars. La nostra Península actua llavors com un centre independent d'altres pressions, amb dies clars i assolats; però l'escassa força calorífica dels raigs solars i la llarga durada de les hores nocturnes, mantenen les temperatures baixes sobre tot a la nit i a la matinada, donant lloc a gelades. Aquestes gelades, a l'Alt Empordà, representen un promig de 31 dies l'any, dels quals 12 corresponen a gener i 6 a febrer (5). (fig. 10)

b) La situació anterior es veu interrompuda de tant en quant per l'arribada d'onades d'aire fred, procedents del Nord i de l'Est d'Europa, que empenyen i rebutgen l'anticicló de les Açores vers l'Oest i poden afectar a bona part de la Península Ibèrica o només fregar-la per la vora septentrional. En aquest darrer cas modifiquen sols circumstancialment el nostre temps, que perllonga l'anterior, mentre el reste d'Europa es veu fetejat per dures condicions atmosfèriques, amb temperatures per sota de 0° i espesses nevades.

En el primer cas, és a dir, quant l'anticicló siberià envia amples llengües de fred que penetren profundament al sud dels Pirineus, tenim les temudes onades polars, el record més viu de les quals són encara les tres del mes de febrer del 1956. (fig. 11)

Aquestes onades d'aire fred a vegades arriben carregades d'humiditat i originen nevades, com la de Sant Tomàs (7 de març) del 1964. Però la neu és fenomen poc freqüent a la nostra comarca i, quant

(5) Compte. A.: "El Alto Ampurdán", pag. 44.

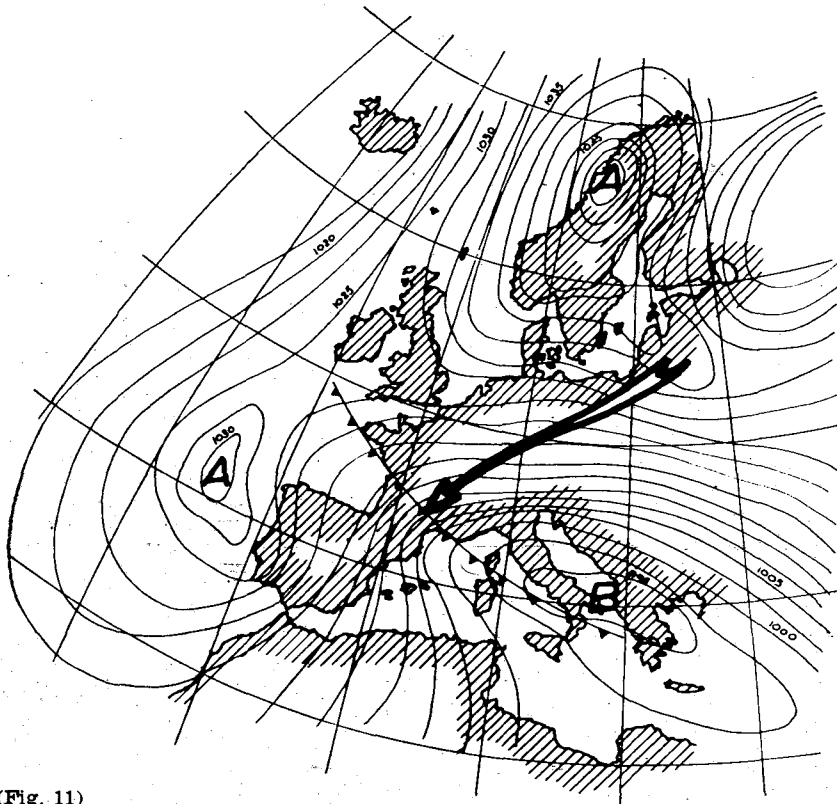
(Fig. 10)

Bon temps d'hivern.— Es una típica situació de temps hivernal bó amb dies assolejats i dolços, encara que les nits siguin fredes. Domini de l'anticicló de les Açores: 770 mm. (notis la semblança amb el mapa anterior corresponent al 27 de desembre de 1966).

Mapa corresponent al 23 de gener de 1969.

es dona, és gairebé sempre de poca intensitat, si exceptuem algunes ocasions, com les nevades dels anys 1947, 1948 i 1962-63, en els darrers vint anys.

c) Finalment, pot produir-se també un tercer tipus de temps, posat en moviment pels aires atlàntics: són les borrasques hivernals procedent d'aquest mar, que afecten sobre tot l'Oest de la Península i solen arribar força atenuades a l'Empordà. Donen lloc a nubositat i a pluges febles, millorant les temperatures. Exemple d'aquest tipus

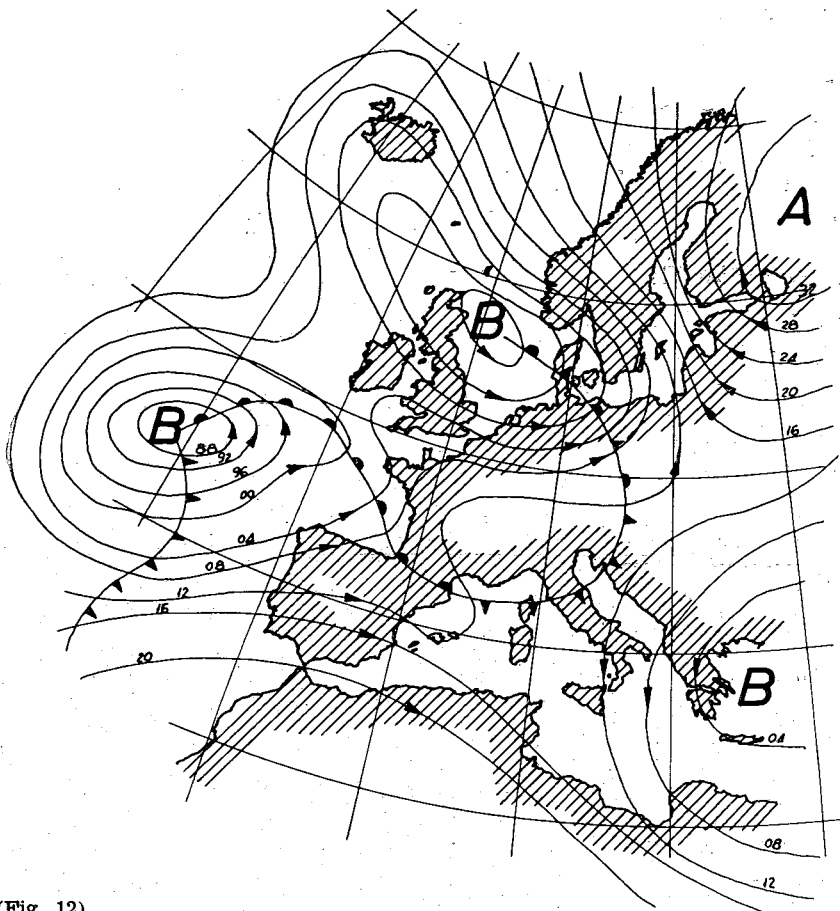
(Fig. 11)

Situació atmosfèrica durant els freds del febrer de 1956.— S. Yvette Barbaza

és el temps que ens ha fet l'any 1969, des del dia de Reis fins pel voltants del 20, (o l'any actual de 1970, curiosament pels mateixos dies) amb predomini d'una intensa àrea de baixes pressions amb plujes abundants a Galícia, Andalusia o el Sudest, però que amb prou feines s'ha resolt amb "pluja menuda" o nubositat. (fig. 12)

3.— FINS D'HIVERN I PRINCIPIS DE PRIMAVERA; EL VOLUBLE MES DE MARÇ

A diferència de la tardor, en la nostra comarca, com en bona part de les terres mediterrànies, la primavera es brusca i insegura, amb períodes que semblen renovar l'hivern i altres que són el prelude

(Fig. 12)

Temps d'hivern plujós.— Encara que normalment el mes de gener i febrer solen ésser freds i secs, alguns anys la irrupció de borrasques atlàntiques origina pluges acompanyades de temperatures suaus, com ha succeït el mes de gener de 1969.

Mapa corresponent al dia 19 de gener de 1969.

de les calors estivals. El mes de març és el més característic d'aquesta època de transició. La inestabilitat és la nota dominant, amb freqüents canvis, a vegades en el transcurs d'un mateix dia. Per posar un exemple: el 15 de març del 1969, en que estava redactant aquestes notes, al matí féu un temps esplèndid amb sol i temperatures altes; a la tarda entre 2 i 3 hores el cel s'enuvolà ràpidament amb cumulo-nimbus i al cap de poc descarregà un fort xàfec, acompanyat

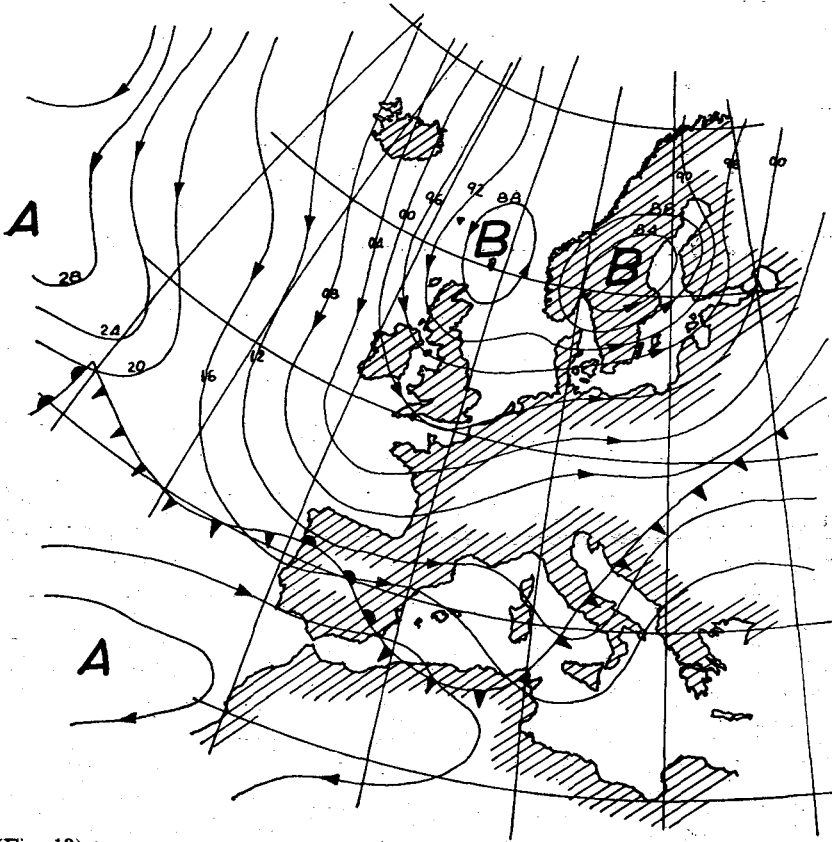
d'algun llampec i tró de poca fressa, després del qual tornà a fer sol. Es tracta, com pot veure's d'una seqüència meteorològica que no desmereixeria d'un dia qualsevol de gropada d'estiu. De totes maneres si observem el mapa del temps, veurem, tanmateix, que tota Europa Occidental es trobava en aquell dia afectada per una extensa borrasca, fet que si durant aquest mes és normal, a l'estiu no deixa de representar una excepció. En resum, en aquesta cruïlla de l'any que és el mes de març venen a sobreposar-se situacions de tipus general amb manifestacions meteorològiques molt localitzades i de gran variabilitat.

Aquesta inestabilitat sol manifestar-se en els tipus de temps següents:

a) S'accentúa la situació c) que acabem d'estudiar a l'hivern, és a dir, la irrupció de borrasques atlàntiques. El desplaçament vers el nord del front polar, torna a situar la península Ibèrica, com durant la tardor, en la trajectòria d'aquelles perturbacions; en general procedeixen d'Irlanda, d'on es dirigeixen al golf de Biscaia i, per l'ítsme pirinenc passen al Mediterrà, donant lloc a pluges. Aquestes pluges solen ésser intermitents, flanquejades per passatgeres millories no exemptes de nubositat variable. Quant la borrasca es situa en el Mediterrà occidental i l'anticicló de les Açores arriba al Cantàbric tenim les condicions pròpies de tramuntana, que en aquesta època sol ésser forta i de llarga durada.

Si la borrasca passa per l'estret de Gibraltar i es situa entre les nostres costes levantines i el sud d'Itàlia no tarda ens transformar-se en "llevantada"; com sabem, aquest tipus de temps és propi de les estacions intermitjes, i pot considerar-se llavors com el començament, meteorològicament parlant, de la primavera.

b) No obstant, les culatades hivernals son freqüents, degudes a l'avenç d'aire polar en forma de borrasques de direcció nord-sud, procedents de la península Escandinava, i que originen nevades i gelades tardanes; recordem el refrany : "març marçot mata la vella vora el foc i la jove si pot". Així, l'any 1964 va nevar per Sant Tomàs, el dia 7; l'any 1965, el dia 3 els cims de les Salines i Puig Neulós apareixien blancs, mentre l'any 1967, el dia 29 va nevar a les Salines i a Castelló es registraven dos dies de gelada. Aquestes freds de finals de març de 1967 foren degudes a la irrupció d'un aire ciclonaal que, procedent del mar de Noruega, arribà fins les costes

(Fig. 13)

Temps de finals d'hivern: culatada hivernal.— En el mes de març les culatades hivernals són freqüents. Heus aquí una d'aquestes retornades de fred, produïdes per entrada d'aire polar del nord d'Europa i que dóna lloc a un canvi brusc del temps amb baixes temperatures i pluges.

Mapa corresponent al dia 28 de març de 1967.

d'Argèlia i que, a la província de Lleida, va fer malbé bona part de la collita de fruita. (fig. 13)

c) Com és natural, també es donen períodes de bon temps, encara que breus i menys apacibles que els tardorals. El bon temps és degut ara, al soldatge de l'anticicló de les Açores, que torna a estendre's des de l'Atlàntic al Mediterrà i forma com una barrera d'estabilitat perturbada, però, per la ràpida desfilada de sistemes

depressionaris, generalment d'escassa força; malgrat això no deixen d'enterbolir l'atmosfera amb llur seguici de núvols i vents.

El tipus de temps analitzats en l'apartat anterior, propis del mes de març, es perllonguen el mes d'ABRIL, sobre tot durant la primera quinzena, si bé hem de tenir en compte que a mesura que s'escola el mes, la major insolació es tradueix en un augment general de temperatures que exclou el perill de gelades tardanes. No obstant, segueix la inestabilitat, amb freqüents canvis, bons o dolents, però de poca durada.

Segons el refrany —“per l'abril cada gota en val mil”— el mes d'abril no sempre porta plujes. Quant aquestes es produeixen són degudes a les típiques borrasques que, procedents de l'Atlàntic, entren pel nord de la Península o per l'estret de Gibraltar, passant al Mediterrà. En el primer cas solen anar seguides de tramuntana (per exemple la segona desena d'abril del 1964 o la segona desena d'abril del 1965); en el segon, els tants coneguts —“llevants”. Hem de tenir present, no obstant, que moltes de les borrasques atlàntiques que es resolen en plujes al travessar la península, quant arriben a l'Empordà sols donen febles precipitacions.

Però, moltes o poques, les borrasques atlàntiques ofereixen aquelles condicions d'humitat indispensables per a que ploqui. No succeeix així quan els vents ens arriben del nord o del Mediterrà. Si bé secs, aquests aires són ben diferents en quant a temperatura; així, no són excepcionals les ramalades de freds tardans, canalitzats per aire procedent de la península Escandinava, com exemple de les quals podem citar l'aparició de neu al cim de Puig Neulós el dia 22 d'abril del 1965 o la calamarcada del 7 d'abril del 1968. D'efectes contraris són els tipus de temps deguts a l'estancament de l'anticicló de les Açores sobre Europa occidental o —cas menys freqüent— la formació d'àrees de baixes pressions esteses des del nord d'Àfrica a França; en aquest darrer cas les temperatures són francament suaus, arribant a provocar autèntiques tramuntanes tèbies, com la de mitjans d'abril de 1967.

A finals d'hivern i començament de la primavera entrem a la tongada del vent de mar, el “garbí” o “marinada”. Aquest vent humit i enganxadís, que a l'estiu és tan ben rebut pels pagesos, apareix ara com un element característic de la meteorologia de transició pròpia de la primavera, més aviat mal vist per la gent;

a la zona de Castelló se l'anomena "vent de Quaresma", per començar a bufar sobre tot aquests dies.

4.— LA PRIMAVERA: UNA ESTACIO ESCAMOTEJADA

Amb l'abril donem comiat a l'hivern de manera definitiva mentres arribem a aquesta avantsala de l'estiu que es el mes de MAIG. La primavera pròpiament dita amb prou feines té ocasió de fer la seva estada, empesa per intempestius cops de fred o, quant menys, de destemplança, i arraconada per la amatent arribada de la calor.

El mes de maig, com l'abril o el març, es insegur i capriciós, però més càlid; alguns dies suem a l'hora del sol, mentres als capvespres hem d'abrigar-nos amb el jersei o l'americana. Es el temps de les Fires de Figueres, durant les quals els escots i les mànigues curtes es refien prudentment dels xals i els abrics. Però a mesura que avança el mes pugen les temperatures i, a la segona quinzena, ja fa calor.

Els freqüents canvis de temps son deguts o bé al pas de borrasques procedents de l'Atlàntic o bé a tempestats d'origen local, de poca durada. Això pot aplicar-se no sols a aquestes darreres, les "gropades", que en relativament poques hores ens presenten tota la gama d'estats atmosfèrics, des del sol rutil·lant al cel de plom i el xàfec, sinó també als canvis deguts al pas de fronts freds.

Aquests, en efecte, travessen la nostra comarca amb relativa insistència, però son més febles que en els dos mesos anteriors i les seves manifestacions mes aviat desmaiades; generalment es resolen en nubositat o alguna pluja, seguida de la nostra inevitable "tramontana". Algunes vegades aquestes tramontanes adquireixen una força desacostumada; quant això succeeix a finals de mes o a principis de Juny representen una autèntica malvestat pel gra madur, encara que en els darrers anys, amb la introducció d'híbrids d'espiga sense aresta, hagi quedat en gran manera atenuada. El popular vers dels nostre malhaurat Fages de Climent, demanant "la tramontana justa que ens aixugui l'herba i no ens espolsi el blat", es una al·lusió al temps d'aquest tombant de mes.

No sempre el mes de maig apareix com l'avantsala de l'estiu. A vegades ens arriba alguna glopada tardana d'aire polar, però

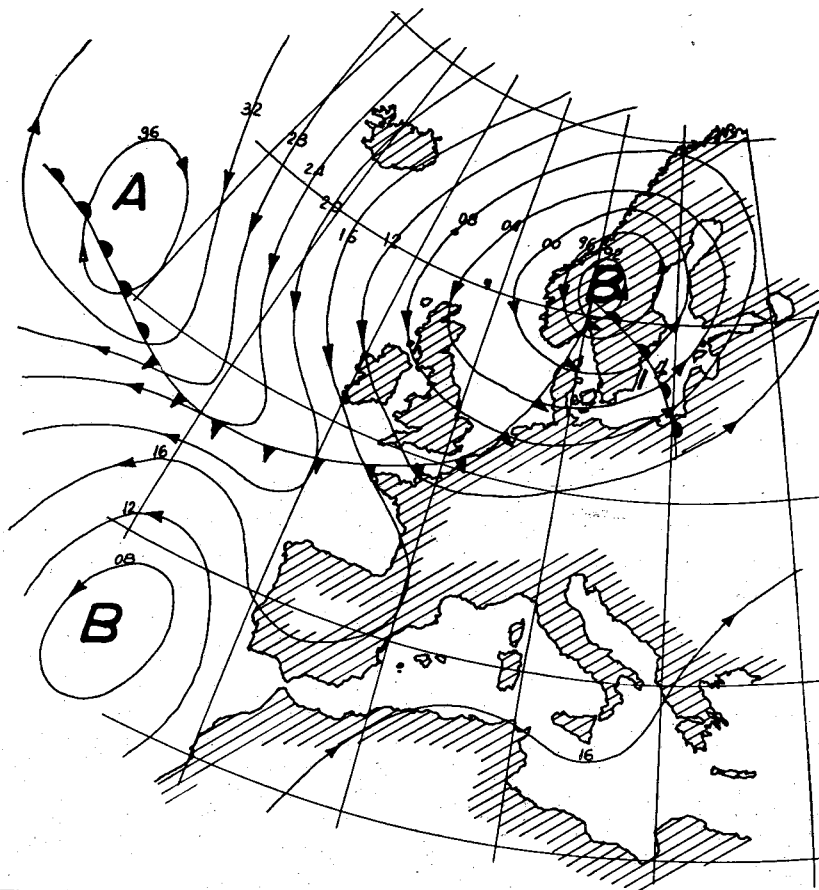
sempre de poca durada, i sense conseqüències catastròfiques. Es tracta simplement d'un brusc descens de temperatura que no sol passar de dos o tres dies i els efectes sensibles de la qual, sobre el nostre cos, es veuen incrementats pel vent. Aquestes onades són pròpies dels primers dies i poden considerar-se com el darrer present de l'hivern. Com exemple citem el maig del 1967, amb una àrea de baixes pressions esteses des de la península Escandinava a la Ibèrica, situació que hem tingut ocasió de comprovar amb certa regularitat com a generatriu de fred al nostre país, però rara en aquesta època de l'any; els primers dies d'aquest mes, en efecte, arribà a nevar a les Salines i a Puig Neulós; afegim que aquest tipus de mal temps s'estengué fins el dia 20. (Fig. 14).

A mesura que avança el mes, la marinada augmenta la seva força i acaba per dominar, sobre tot vers el sud, mes enllà del cap de Begur, que sembla ésser el límit entre aquests dos subtipus de clima empordanès ja assenyalats. Aquest progressiu domini de la marinada, que aconsegueix arraconar els vents del tercer i quart quadrants, ens enllaça ja amb l'estiu.

5.— L'ESTIU: SOL, SECADA I MARINADES. LES "GROPADES"

L'arribada de l'estiu meteorològic queda fixada per l'establiment de l'anticicló de les Açores, que cobreix una ampla àrea des de l'Atlàntic al Mediterrà. En aquesta posició sol estacionar-se tot el mes de juliol i part d'Agost, quedant llavors interrompuda l'entrada de les borrasques atlàntiques, tan característiques del nostre temps duran bona part de l'any. La massa d'aire, gairebé inmòvil, experimenta un fort calentament, que dóna origen a la calor sofocant de la "canícula" i es la causa de tempestats d'àmbit i de tipus convectiu.

Aquestes tempestes o "gropades", per l'Alt Empordà, tenen com a zona de gestació les montanyes de l'oest; aquí es formen, als matins, núvols de desplegament vertical que dirigint-se vers les planes de l'est, en mig d'un aparatós escenari de llamps i trons, solen resoldres en un fort xàfec de poca durada. Altres vegades la núvolada es congria en el mateix Empordà, en la zona Salines-Albera, baixant pel llarg de la serra de Roda (per exemple, el 21 d'agost del 1965) i afectant la meitat oriental de la comarca. L'es-

(Fig. 14)

Ramalada de fred pel maig.— Baixes pressions esteses des de la Península Escandinava a la Península Ibérica canalitzen aire fred, que dona lloc a un notable descens de la temperatura i a nevades a Puig Neulós i a Les Salines.

Mapa corresponent al 3 de maig de 1967.

quema general sol ésser, no obstant, el següent: formació de castells de cúmuls a l'oest de la Mare-de-Déu del Mont, a mig matí arribada de la "gropada" a l'Empordà, acompanyada de trons i llamps, pluges intenses i ràpides, a mitja tarda esbargiment del cel, amb clara visibilitat i aire fresc.

No és corrent que les gropades es resolguin en pedregades, especialment a la plana pròpia; aquí les malvestats degudes a aquests

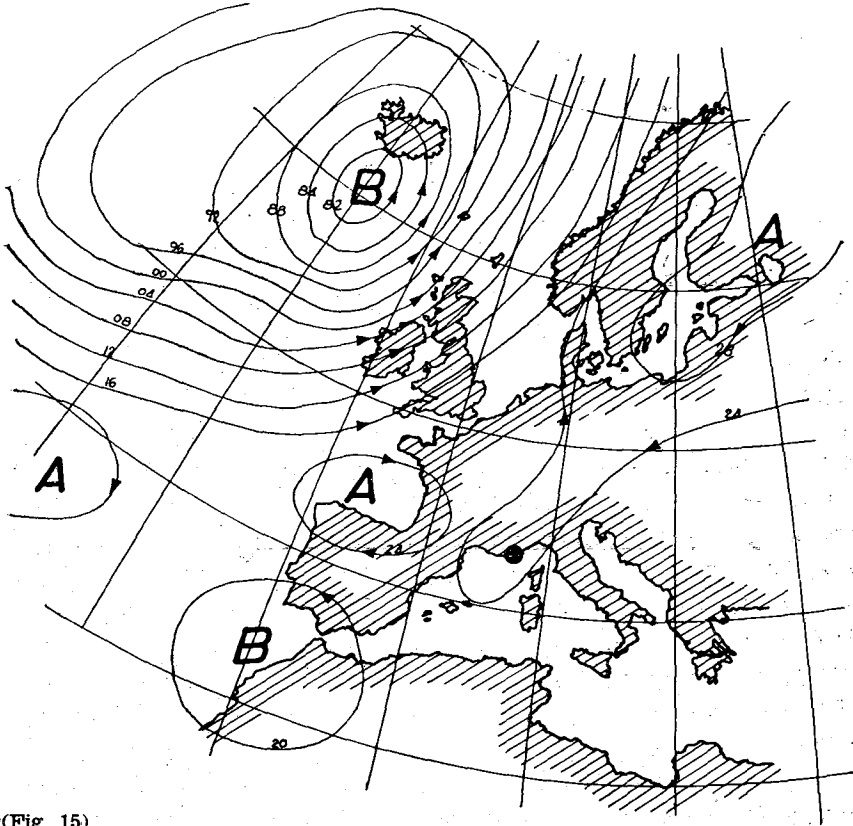
fenòmens son insignificants, molt menys que les degudes a les tramontanades tardanes de primavera, que espolsen els sembrats, i maseguen les verdures dels horts, o les tramontanades primerenques de tardor que trenquen els blat-de-moros a punt de collir. Les pedregades son més freqüents, en canvi, en el sector Alberes-Serra de Roda, des d'Agullana a Palau Saverdera i afectant, per tant, la franja vinícola, que ve a caure de plé dintre de lo que s'anomena "rem de pedregada" format per l'eix orogràfic que atravesa l'Alt Empordà en direcció NO. - SE. Dins aquesta zona pot produir danys considerables, però solen quedar limitats a àrees reduïdes.

Les pluges d'estiu augmenten cap a l'oest, a mesura que ens acostem a la Catalunya humida, és a dir, la zona Guillerries-Camprodón, on l'estiu en lloc d'ésser una tongada seca presenta, per al contrari, un màxim de precipitacions. Així, el mínim de pluviositat ens el donen les estacions de la costa, especialment la costa nord —Cap de Creus i golf de Roses—, amb valors que no arriben als 500 l/m² (6); segueixen les del centre —com Castelló o Peralada— amb un promig entre 600 i 700 l/m²; per fi, a l'oest de la comarca, a la Garrotxa d'Empordà, Lladó sobrepassa ja els 800 l/m². Aquestes diferències son molt més notables a l'estiu, durant el qual totes les estacions costeres, gairebé sense excepció, donen valors molt baixos (7), que no arriben a 100 l/m² i en algun cas, com el cap de Creus o el far de Roses, oscil·len entre 30 i 40.

El tipus de bon temps d'estiu que acabem d'esboçar, encara que normal, no és únic. Ja sabem que el tret meteorològic més sobresortint de la nostra comarca, país de transició, és precisament la varietat. Per això no son rars els estius inestables, deguts a influències del mal temps d'Europa occidental; provisionalment podriem fixar-los en un any de cada quatre, encara que, com veurem, no existeix una delimitació clara entre "bon temps i "mal temps". Així aquest mal temps pot afectar-nos només de refilada, com si

(6) Vegis amb detall: Roses, 481 mm.; Far de Roses, 361 mm.; Cap de Creus, 283. Pel que fa al Baix Empordà en canvi, si deixem apart les illes Medes (amb 420 mm.), les demés poblacions ens donen valors semblants al promig general de la comarca empordanesa; així: Torroella de Montgrí, 656 mm.; Palafrugell, 671 mm.; Palamós, 668 mm. i Sant Feliu de Guíxols, 603 mm.

(7) Senyalem-ne unes quantes: Cap de Creus, 37 mm.; Cadaqués, 85; Roses, 55; Far de Roses, 39; Illes Medes, 12 mm.; L'Escala, 96; Palafrugell, 102 mm.; Palamós, 96 mm. i Sant Feliu, 80 mm.

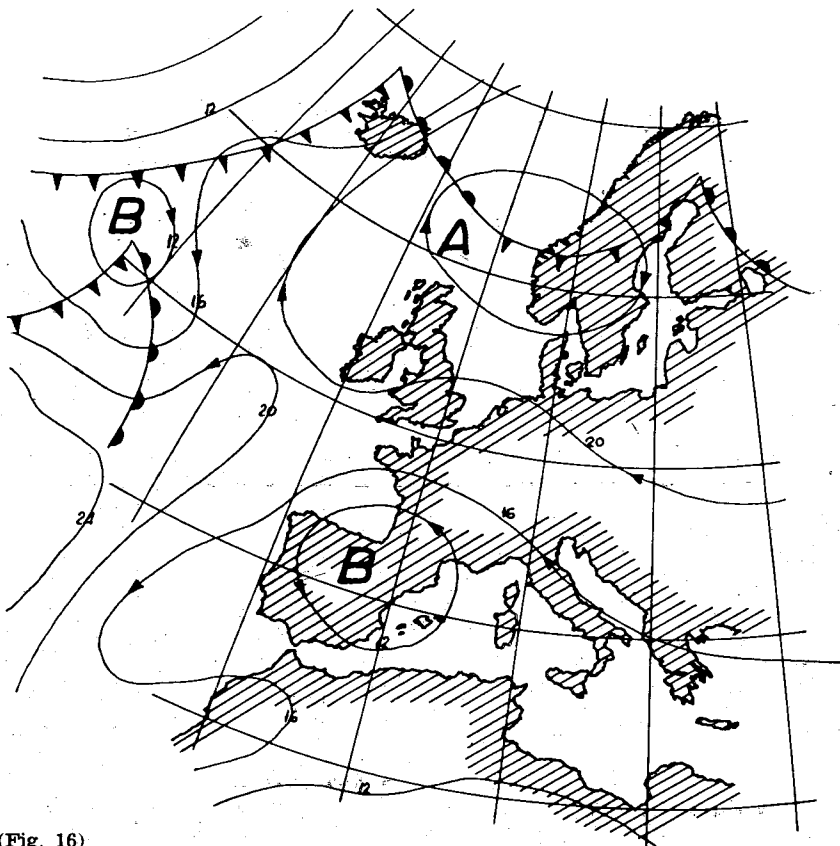
(Fig. 15)

Bon temps d'estiu.— El domini sobre la major part de la Península Ibèrica de l'anticicló de les Açores dona lloc a un temps càlid i assolejat, les úniques perturbacions del qual són les "gropades".

Mapa corresponent al dia 5 de juliol de 1964.

diguèssim per la cua dels fronts freds que escombren les terres al nord del Pirineus. Es manifesta amb formació de núvols que amb prou feines es resolen en pluges, seguides de lleugeres tramontanes. Es pot parlar, llavors, d'un estiu quelcom inestable, però no d'un estiu dolent; aquest tipus de temps pot donar-se inclús coincidint amb una forta secada, com en l'any 1966.

Altres vegades les borrasques d'Europa occidental penetren més profundament a l'Empordà i originen els tipus d'estius amb núvols, pluges i poc sol, que avorreixen als turistes arribats amb

(Fig. 16)

Mal temps d'estiu.— Les borrasques atlàntiques fan recular i arraconen l'anticicló de les Açores donant lloc a una típica situació de mal temps d'estiu, amb pluges i cel cobert alternant amb moments de sol.

Mapa corresponent al 5 d'agost de 1968.

l'esperança del bany i l'ensoleïament assegurats. En aquest cas les àrees de baixes pressions noroccidentals arraconen vers l'oest l'anticicló de les Açores, alterant la situació normal. D'aquesta mena ha estat l'estiu del 1968, especialment la primera quinzena d'agost, amb pluges (a Castelló 50 l/m², en tres dies) i nits fresques (8).

(8) El dia 8, pels volts de les 9 h. del vespre i circulant entre La Jonquera i Figueres he d'obrir la calefacció del cotxe.

No obstant és durant la segona quinzena d'agost o, més encara, durant la darrera desena, que l'estiu comença a declinar. "Per la Mare-de-Déu d'agost a les set ja es fosc", diu el refrany; en efecte, el dia s'ha escurçat sensiblement i, com a conseqüència, disminueix l'ensoleiament diurn. No solament ha deixat de fer la calor agobiant de juliol, sino que a la nit baixa la temperatura, descens accentuat per l'entrada d'algún sistema borrascós que es resol en pluges i deixa una estela d'aire fred. Es la fi de l'estiu, el temps de les veremes en els "terraprims" de les faldes pirinenques, i el de la collita del blat-de-moro en els "terraforts" de la faixa litoral, treballs abdos que representen, sens dubte, lo que té de més bell i apacible la vida del camp.

En resum, l'estiu a l'Empordà pot cenyir-se a aquests tipus de temps:

a) Els tipus més corrents, caracteritzats pel domini de l'anticicló de les Açores, que dona lloc a un temps càlid i soleiat, les úniques perturbacions del qual son les tempestats locals d'origen convectiu o "gropades". (Fig. 15).

b) Més rars son els estius afectats per les baixes pressions d'Europa occidental. Aquestes baixes pressions es limiten a fregar lleugerament la nostra comarca: tenim llavors un temps inestable, però sec, com el citat de l'estiu del 1966. O bé poden penetrar més profundament i originar una tongada de mal temps, amb freqüents borrasques de procedència ciclònica i pluges, que espatllen l'estiu, com l'any 1968. (Fig. 16).